

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра філософії та релігієзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації

проф. Гаврилук С. В.

*Протокол № 2 від 16.10.2019р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

РЕЛІГІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ

Підготовки магістрів
спеціальностей 012 Дошкільна освіта,
освітньої програми «Дошкільна освіта»,
013 Початкова освіта, освітньої програми
«Початкова освіта»

Програма навчальної дисципліни «Релігійна культура особистості» підготовки магістрів, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта, за освітньою програмою «Дошкільна освіта» та 013 Початкова освіта, за освітньою програмою «Початкова освіта».

Розробник: Борейко Ю. Г., доцент, доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії та релігієзнавства

Рецензент: Возняк С. С., доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології та хореографічного мистецтва

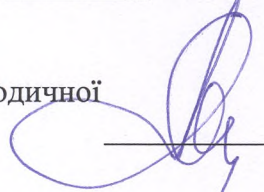
Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства

протокол № 2 від 5 вересня 2019 р.

Завідувач кафедри: (Ю. Г. Борейко)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету історії, політології та національної безпеки

протокол № 1 від 09.10 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (А. Г. Шваб)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Протокол № 2 від 16.10 2019 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта/педагогіка 012 Дошкільна освіта, Дошкільна освіта 013 Початкова освіта, Початкова освіта Магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 90/3		Рік навчання 1
		Семестр 1
		Лекції 18 год.
		Практичні (семінарські) 8 год. Лабораторні ____ год.
		Індивідуальні ____ год.
		Самостійна робота 58 год.
ІНДЗ: немає	Консультації 6 год.	
	Форма контролю: залік	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Програма навчальної дисципліни «Релігійна культура особистості» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта», освітньої програми «Дошкільна освіта» та 013 «Початкова освіта», освітньої програми «Початкова освіта». Програма містить один змістовий модуль: 1) Релігійна культура як запорука громадянської злагоди в суспільстві.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості становлення, закономірності й тенденції розвитку релігійної толерантності та міжконфесійного діалогу в сучасному українському суспільстві. Метою викладання навчальної дисципліни є формування релігійної культури особистості у контексті викликів сучасного суспільства; розвиток культури толерантності студентів; виховання патріотичних і морально-етичних переконань.

Завдання курсу полягають в осмисленні ролі релігійної культури особистості у сучасних суспільних процесах, здійсненні аналізу складових релігійної культури та факторів, які впливають на її розвиток, засвоєнні специфіки міжрелігійних та міжконфесійних відносин як джерела релігійних конфліктів, формуванні здатності до світоглядного самовизначення особи.

Вивчення курсу «Релігійна культура особистості» ґрунтується на міжпредметних зв'язках з філософією, соціологією, психологією.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- зміст і структура релігійного феномену;
- релігійна культура особистості як фактор громадянської злагоди в суспільстві;
- історичні типи релігії і трансформація їх форм у сучасному світі;
- релігії Стародавнього світу у контексті сучасних підходів та осмислень;
- світові релігії через призму імперативів сучасного світу.
- релігійна соціалізація, релігійна ідентичність, релігійна толерантність;
- поняття, види, значення релігійних конфліктів та шляхи їх подолання;

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Релігійна культура як запорука громадянської злагоди в суспільстві

Тема 1. Зміст і структура феномену релігії

Визначення релігії. Структура релігії. Соціальні функції релігії. Релігія як ставлення до

сакрального: релігійний досвід, релігійні почуття, релігійна віра. Релігійні уявлення, догми та доктрини. Форми релігійних уявлень та вірувань. Релігійний культ: ритуал, обряд, таїнство. Типи релігійних організацій, їх походження і еволюція. Функції релігії. Принципи класифікації та систематизації релігійних феноменів. Співвідношення понять «релігія», «духовність», «традиція». Сакралізація та секуляризація як динамічні процеси в суспільстві. Секуляризація та її складові (світська держава, вплив науки, урбанізація, глобалізація). Сакралізація та її основні ознаки.

Тема 2. Релігійна культура особистості як фактор гармонізації суспільних відносин

Сутність поняття «релігійна культура». Релігійний плюралізм. Міжрелігійний і міжконфесійний діалог. Релігійні права. Релігійні норми як вид соціальних норм. Розвиток форм нормативної регуляції у структурі релігійних традицій. Релігія і звичай. Релігія і мораль. Вчення про гріх, його онтологічний та моральний вимір. Декалог і Нагірна проповідь. Релігійна соціалізація і утвердження духовних цінностей громадянського суспільства.

Тема 3. Історичні типи та форми релігії у сучасному світі

Основні форми первісних вірувань. Еволюція ранніх вірувань. Магія, фетишизм, анімізм, тотемізм, культ предків. Етнічні релігії. Історичні типи уявлень про надприродну у стародавніх слов'ян. Етнічна релігія давніх українців. Національно-державні релігії. Зороастризм. Іудаїзм. Конфуціанство. Даосизм. Синтоїзм. Індуїзм. Світові релігії. Політеїзм і монотеїзм. Новітні релігійні рухи. Причини та умови поширення релігійних неорухів.

Тема 4. Світові релігії у контексті сучасності

Буддизм як світова релігія. Зміст релігійно-філософського вчення буддизму. Основні напрями в буддизмі. Буддизм у сучасному світі. Релігійні, філософські та етичні джерела християнства. Біблія. Християнська догматика. Символ віри. Християнський культ. Особливості церковної організації. Основні конфесії у християнстві. Православні догматика і обрядовість. Церкви Вселенського православ'я. Віровчення, культ та церковна організація католицизму. Чернечі ордени. Сучасний католицизм. Засади протестантської релігійності і церковності. Ранній і пізній протестантизм. Іслам як світова релігія. Особливості віровчення та культу. Основні течії в ісламі. Коран, Сунна. Напрями в ісламі.

Тема 5. Релігійна свідомість і проблеми суспільного життя

Релігія і держава в сучасному суспільстві. Релігія і політика. Взаємодія релігії, науки, освіти. Підходи щодо ролі релігійної компоненти в суспільстві. Релігійна соціалізація та її механізми, моделі, фактори. Оцерковлення як форма релігійної соціалізації. Релігійні реформи та політичні перетворення. Релігія і війна. Феномен громадянської релігії. Релігійний фундаменталізм і радикалізм. Екуменічний рух. Глобалізаційні процеси і проблема релігійної духовності. Космополітизм як форма соціального відсторонення.

Тема 6. Релігійні конфлікти та їх роль у сучасному суспільстві

Поняття релігійного конфлікту. Соціальна природа релігійного конфлікту. Міжконфесійні відносини як джерело конфлікту. Конфлікт у сфері релігії як вид соціальних конфліктів. Причини релігійного конфлікту. Зміст і структура релігійного конфлікту. Типологія релігійних конфліктів. Шляхи подолання релігійних конфліктів. Релігійні конфлікти в епоху глобалізації. Релігійна толерантність. Толерантність міжрелігійних та міжконфесійних відносин як умова громадянської злагоди в суспільстві.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. (семін.)	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Релігійна культура як запорука громадянської злагоди в суспільстві					
Тема 1. Зміст і структура релігійного феномену	15	4		1	10
Тема 2. Релігійна культура особистості як фактор гармонізації суспільних відносин	12	2		1	9
Тема 3. Історичні типи та форми релігії у сучасному світі	17	4	2	1	10
Тема 4. Світові релігії у контексті сучасності	17	4	2	1	10
Тема 5. Релігійна свідомість і проблеми суспільного життя	14	2	2	1	9
Тема 6. Релігійні конфлікти та їх роль у сучасному суспільстві	15	2	2	1	10
Всього годин	90	18	8	6	58

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Релігійна культура як запорука громадянської злагоди в суспільстві		
1	Тема 1. Зміст і структура релігійного феномену Релігія у формуванні соціокультурних типів (жрець, пророк). Релігійні зміни як фактор трансформації обрядових традицій.	10
2	Тема 2. Релігійна культура особистості як фактор гармонізації суспільних відносин Релігія і право Канонічне і церковне право	9
3	Тема 3. Історичні типи та форми релігії у сучасному світі Релігії Заходу і Сходу: відмінності парадигми осмислення світу Причини та умови виникнення новітніх релігійних рухів	10
4	Тема 4. Світові релігії у контексті сучасності Християнство в контексті реалій сьогодення Клерикалізація сучасного українського суспільства Специфіка соціалізації у різних конфесійних середовищах	10
5	Тема 5. Релігійна свідомість і проблеми суспільного життя Ідентичність віруючого як компонент релігійної свідомості	9

	Перспективи формування громадянської релігії в Україні	
6	Тема 8. Релігійні конфлікти та їх роль у сучасному суспільстві Культура толерантності у полі конфесійному середовищі України Етнорелігійний фактор у виникненні міжконфесійних конфліктів	10
	Разом	58

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Залік проводиться шляхом визначення підсумкової оцінки за 100-бальною шкалою і складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання з відповідних тем (40 балів) і модульні контрольні роботи (60 балів).

Поточний контроль (мах = 40 балів)						Мод. контр. (мах = 60 балів)	Заг. к-ть балів
Модуль 1						Модуль 2	
Змістовий модуль 1						МКР	
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	60	
		10	10	10	10	100	

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка(за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із

		помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічний-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за

		допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на модульних контрольних роботах

4 бали – студент може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

6 балів – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

10 балів – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

16 балів – Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

18 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

20 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

22 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

24 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу.

26 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

28 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

30 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Арістова А. В. Релігійні конфлікти в сучасному світі: природа, вияви, шляхи врегулювання: монографія. – К.: НТУ, 2007. – 336.
2. Бабій М. Ю. Міжконфесійні конфлікти у контексті взаємовідносин етноконфесійних ідентичностей // Релігія і нація в суспільному житті України й світу. – К., 2006. – С. 207-218.
3. Бодак В. Релігія і культура. – Дрогобич, КОЛО, 2005. – 305 с.
4. Загальна декларація прав людини // Хартія прав людини. – К., 1993. – С. 23-57.
5. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» // Закони України. – Т. 1. – К, 1996. – С. 4-11.
6. Ипатов Л. П. Современные особенности освоения православной традиции // Традиции и инновации в современной России. Социологический анализ взаимодействия и динамики. – М.: РОССПЭН, 2008. – С. 7-67.

7. Колодний А. Феномен релігії: природа, структура, функціональність, тенденції. – К., Світ знань, 1999. – 52 с.
8. Крылов А. Н. Религиозная идентичность. Индивидуальное и коллективное самосознание в постиндустриальном пространстве. – М. : Изд-во НИИ, 2012. – 306 с.
9. Пірен М. Утвердження духовних цінностей громадянського суспільства і релігійна соціалізація особистості // Соціальна психологія. – 2005. – № 6 (14). – С.31-41.
10. Релігієзнавство [Підручник] / За ред. М. Заковича. – К. : Вища школа, 2000. – 315 с.
11. Релігієзнавство [Підручник] / За ред. В. Лубського. – К. : Видавничий центр "Академія", 2000. – 312 с.
12. Релігієзнавство: предмет, структура, методологія / За ред. А.Колодного і Б.Лобовика.– К.: Вища школа, 1996. – 194 с.
13. Релігієзнавчий словник. – К.: Четверта хвиля, 1996. – 392 с.
14. Религии Древнего Востока // РАН / Отв. ред.: Г. М. Бонгард-Левин, А. Н. Мещеряков – М.: Восточная литература РАН, 1995. – 342 с.
15. Религии Китая: [Хрестоматія] / Ред.-сост. Е. А. Торчинов. – СПб. : Изд-во "Евразия", 2001. – 512 с.
16. Ренан Э. История веков христианства. Жизнь Иисуса. Апостолы / Э. Ж. Ренан. – Минск : Беларусь, 1991. – 493 с.
17. Силенко Л. Мага Віра / Лев Силенко. – Канада, США : Видавництво РУНВіри.– 1979. – 1427 с.
18. Тайлор Э. Первобытная культура / Э. Тайлор / Пер. с англ. – М. : Политиздат, 1989. – 573 с.
19. Тальберг Н. История христианской церкви / Н. Тальберг. – М. : Издательство Свято-Тихоновского Богословского Института, 2001. – 518 с.
20. Токарев С. А. Ранние формы религии / С. А.Токарев. – М. : Политиздат, 1990. – 622 с.
21. Усманов Я. Православные обряды: крещение, венчание, погребение / Я. Усманов. – Р н/Д. : Феникс, 2001. – 521 с.
22. Фрэйзер Дж. Золотая ветвь: исследование магии и религии/ Дж. Фрэйзер / Пер. с англ. М. К. Рыклина. – М. : АСТ, 2006. – 781 с.
23. Христианство. Энциклопедический словарь. [В 3-х т.]. / Ред. коллегия: Аверинцев С. и др. – М. : Большая Российская энциклопедия, Т. 3, 1995. – 589 с.
24. Яроцький П.Л. Релігієзнавство / П.Л. Яроцький. – К.: Кондор, 2004. – 308 с
25. Элиаде М. Священное и мирское. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 144 с.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ:

1. Визначення релігії.
2. Структура релігії.
3. Соціальні функції релігії.
4. Релігійна свідомість.
5. Релігійний досвід.
6. Релігійна віра.
7. Релігійний культ.
8. Релігійні організації.
9. Типи релігійних організацій.
10. Соціальні функції релігії.
11. Співвідношення понять «релігія», «духовність», «традиція».
12. Сакралізація та секуляризація як динамічні процеси в суспільстві.
13. Секуляризація та її складові.
14. Сакралізація та її основні ознаки.
15. Сутність поняття «релігійна культура».
16. Релігійний плюралізм.
17. Міжрелігійний і міжконфесійний діалог.

18. Релігійні права.
19. Релігійні норми як вид соціальних норм.
20. Релігія і звичай.
21. Релігія і мораль.
22. Вчення про гріх.
23. Декалог і Нагірна проповідь.
24. Релігійна соціалізація і утвердження духовних цінностей громадянського суспільства.
25. Історичні типи та форми релігії у сучасному світі
26. Еволюція ранніх вірувань.
27. Магія, фетишизм, анімізм.
28. Тотемізм, культ предків.
29. Етнічні релігії.
30. Історичні типи уявлень про надприродну у стародавніх слов'ян.
31. Етнічна релігія давніх українців.
32. Національно-державні релігії.
33. Зороастризм.
34. Іудаїзм.
35. Конфуціанство.
36. Даосизм.
37. Синтоїзм.
38. Індуїзм.
39. Світові релігії.
40. Політеїзм і монотеїзм.
41. Новітні релігійні рухи.
42. Причини та умови поширення релігійних неорухів.
43. Буддизм як світова релігія.
44. Зміст релігійно-філософського вчення буддизму.
45. Основні напрями в буддизмі.
46. Буддизм у сучасному світі.
47. Релігійні, філософські та етичні джерела християнства.
48. Біблія.
49. Християнська догматика.
50. Символ віри.
51. Християнський культ.
52. Особливості церковної організації християнства.
53. Основні конфесії у християнстві.
54. Православні догматика і обрядовість.
55. Церкви Вселенського православ'я.
56. Віровчення, культ та церковна організація католицизму.
57. Чернечі ордени.
58. Сучасний католицизм.
59. Засади протестантської релігійності і церковності.
60. Ранній протестантизм.
61. Пізній протестантизм.
62. Іслам як світова релігія.
63. Особливості віровчення ісламу.
64. Релігійний культ ісламу.
65. Коран, Сунна.
66. Основні течії в ісламі.
67. Релігія і держава в сучасному суспільстві.
68. Релігія і політика.
69. Взаємодія релігії, науки, освіти.

70. Підходи щодо ролі релігійної компоненти в суспільстві.
71. Релігійні реформи та політичні перетворення.
72. Релігія і війна.
73. Феномен громадянської релігії.
74. Релігійний фундаменталізм і радикалізм.
75. Екуменічний рух.
76. Глобалізаційні процеси і проблема релігійної духовності.
77. Космополітизм як форма соціального відсторонення.
78. Свобода совісті.
79. Свобода релігії.
80. Свобода віросповідання.
81. Свобода церкви.
82. Поняття релігійного конфлікту.
83. Соціальна природа релігійного конфлікту.
84. Міжконфесійні відносини як джерело конфлікту.
85. Конфлікт у сфері релігії як вид соціальних конфліктів.
86. Причини релігійного конфлікту.
87. Зміст і структура релігійного конфлікту.
88. Типологія релігійних конфліктів.
89. Шляхи подолання релігійних конфліктів.
90. Релігійні конфлікти в епоху глобалізації.